

Taalamus ja selle kahepoolsed kahjustused

Christine Ojango

Tallinn, 2010

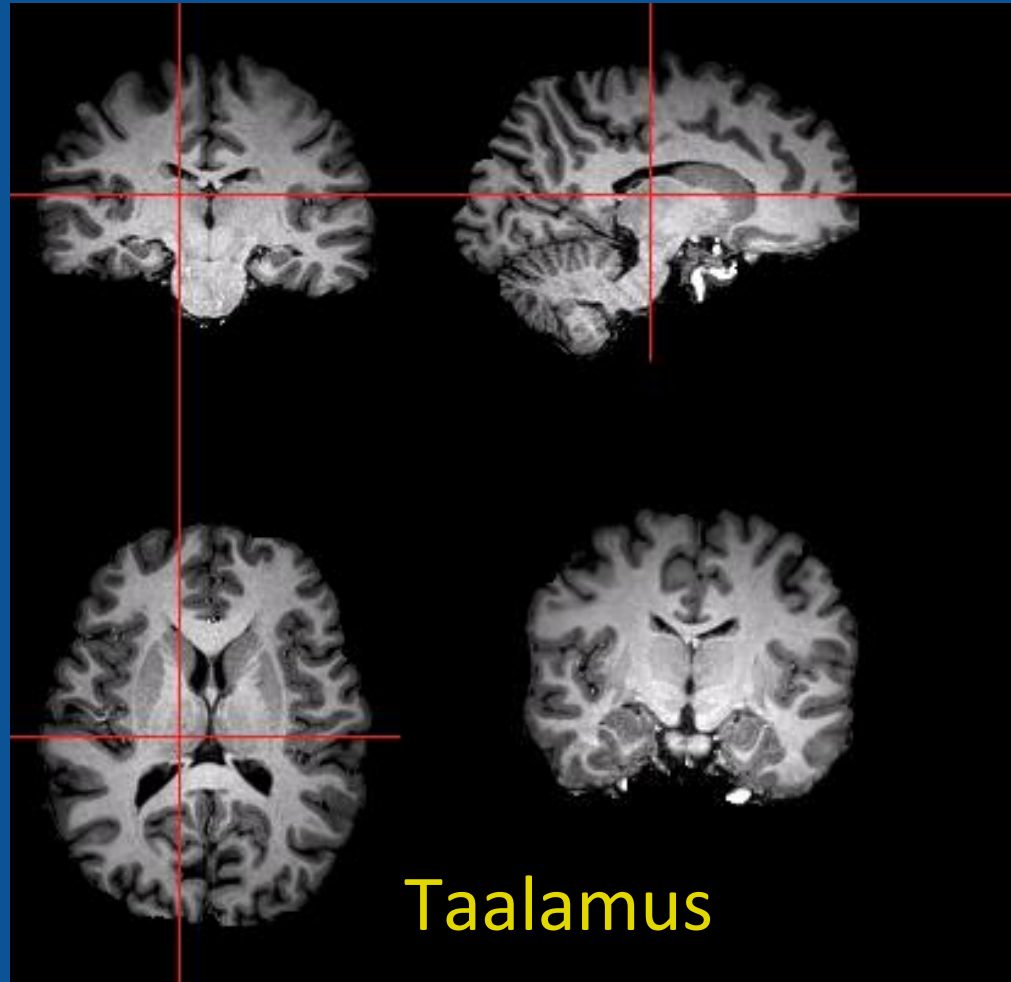
Taalamus

- Anatoomia
- Funktsioonid ja ühendused suuraju kortikaalsetesse keskustesse
- Bilateraalsed kahjustused

Anatoomia

- Taalamus (Th) ehk nägemiskühm on aju keskosas paiknev struktuur
- Th on suurim vaheaju osa
- Paikneb mõlema suuraju poolkera all
- Sümmeetrilised ovoidsed tuumade kogumikud
- Moodustab kolmanda vatsakese lateraalsed seinad ning paikneb mõlemast *capsula interna*'st mediaalsemal
- Kogumikud paiknevad aju kesktelje suhtes 30° nurga all

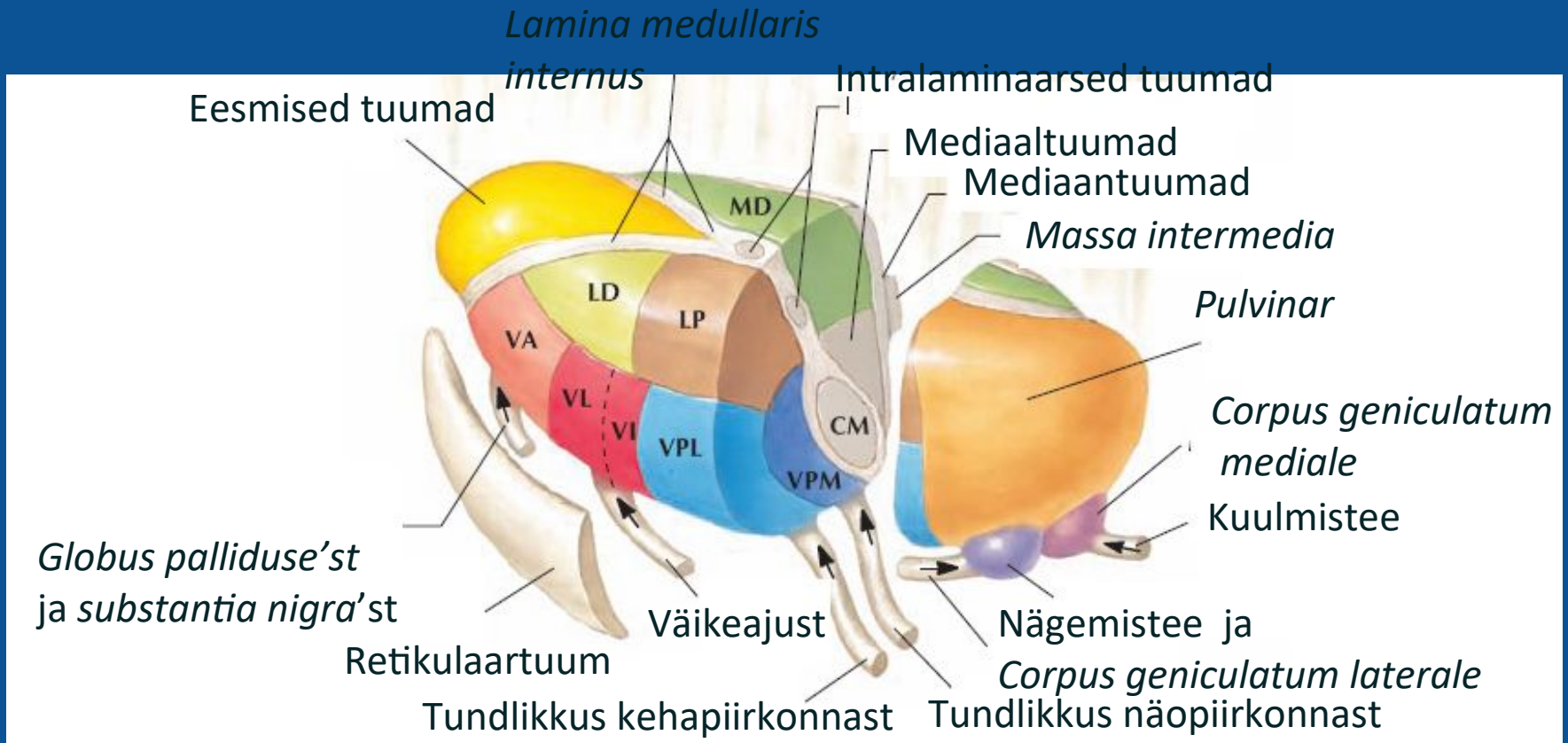
Anatomia

Anatoomia

- Sada kakskümmend erinevat tuumade gruppi
- Tuumade gruppe läbib Y- kujuline valgeaine
- Alajaotused on vastavalt tsütoloogiale ja funktsionaalsetele omadustele
- Informatsioon suures osas loomkatsetest ja *post-mortem* uurigutest
- Oma osa anatoomia ja funktsioonide määramisel MR-uurigutel (fMRI ja DTI)

Anatoomia

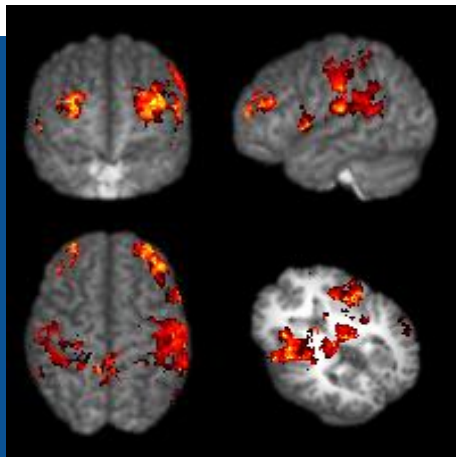
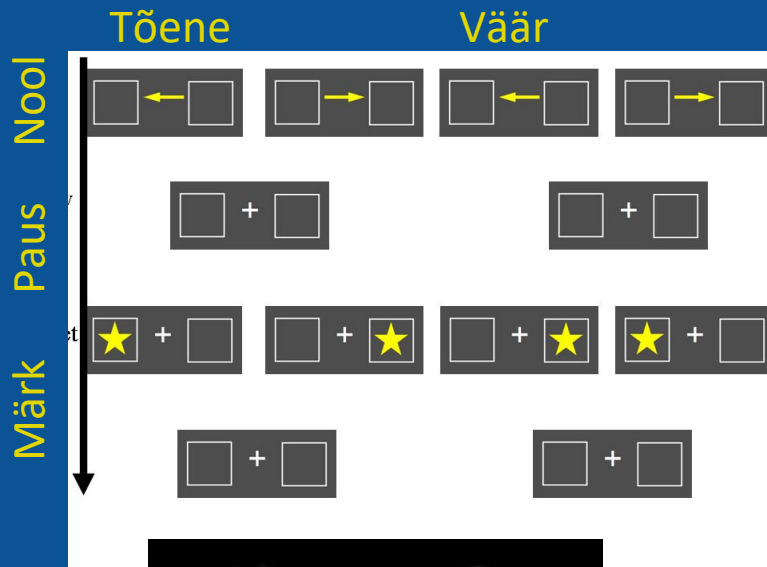
MD- mediaaldorsaalne   CM- tsentromediaan   VPL- ventroposterolateraalne
 LD - lateraaldorsaalne   VA - ventro-anterioorne   VPM - ventroposteromediaalne
 LP - lateraalposterioorne   VL/VI- ventrolateraalne, -inferioorne

Rubin, M., Safdieh, J., 2007

Funktsioonid

- Galen nimetas seda struktuuri “sisemiseks ruumiks” – hingede asukoht
- “Gateway to consciousness”
- “Middleman of the brain”
- “Bottleneck before the cortex”
- = Kõik sensoorsed teed läbivad taalamust (v.a. haistmismeele juhteteed)

Funktsioonid

$3 < Z < 6.48, p < 0.001$

Visuoruumiline ülesanne

18 vabatahtlikku

Mõõdetud iga katse reaktsiooni kiirust

Taalamuse aktiivsus (Z-score) korreleerus tõeste katsete reaktsioonikiirusega (Pearson $-0.65, p=0.002$)

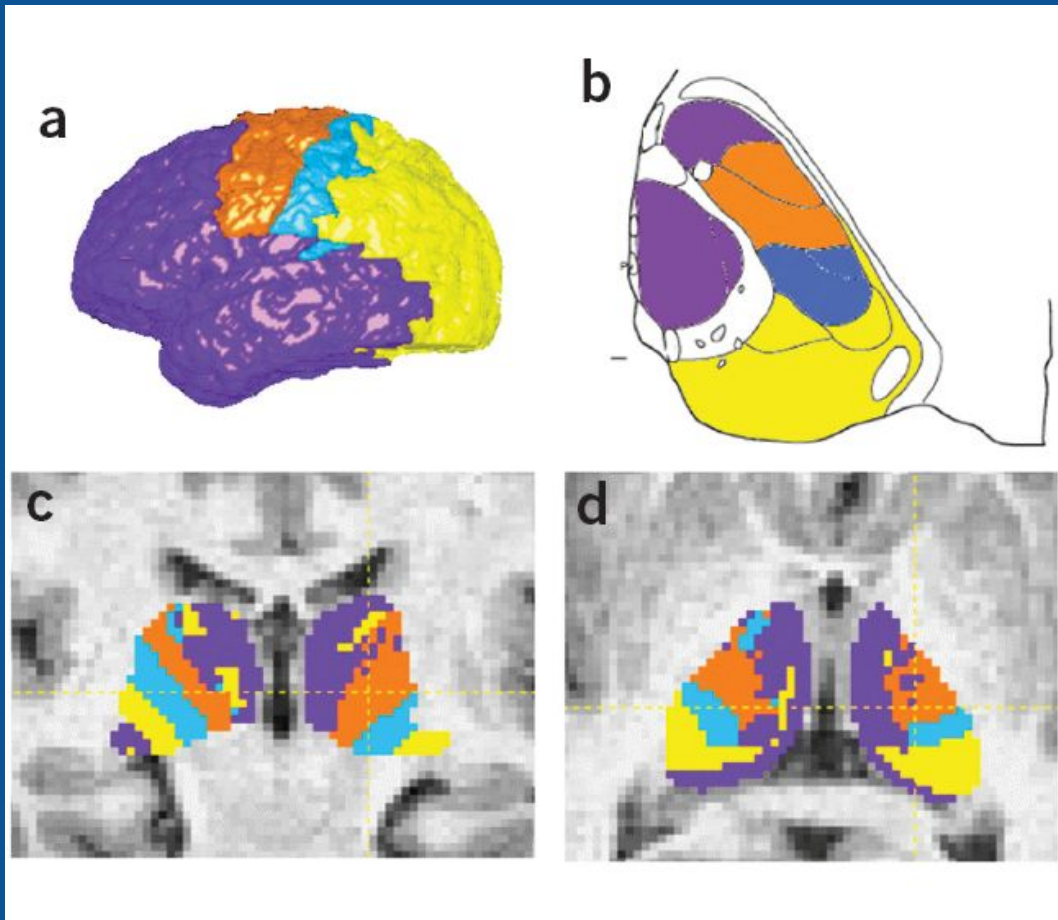
Arvamus: hõlbustas ettevalmistust tõese info töötlemiseks ning motoorika vastuseks

Funktsioonid

- Eelkõige spetsiifilisteks ja mittespetsiifilisteks tuumadeks
- Spetsiifilistest tuumadest saavad alguse juhteteed kortikaalsetesse keskustesse
- Mittespetsiifilistest tuumadest saavad alguse juhteteed basaaltuumadesse, ajutüve

Ühendused

a) Anatoomiliselt jaotatud suuraju koor

Lilla- Frontaal- ja temporaalsagar
Oranz – Pretsentraalne
Sinine – Postsentraalne
Kollane – Parietaal- ja kuklasagar

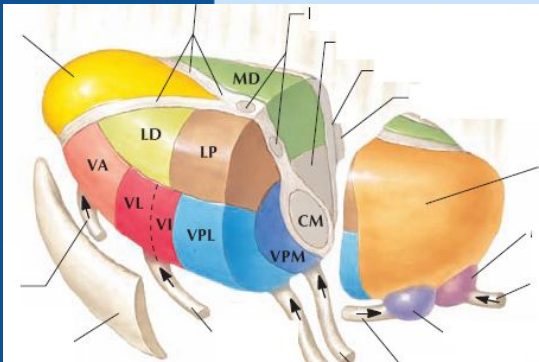
b) Taalamuse tuumade jaotus ja värving vastavalt atlasele

c), d) Taalamuse vokslite kõige tõenäolisem ühendus (üks inimene)

Traktograafial põhinev ühenduste leidmine

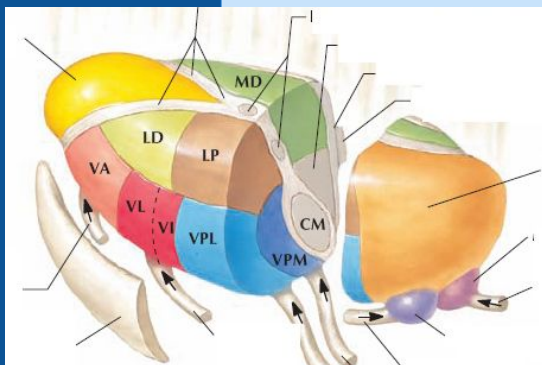
Funktsioonid ja ühendused

	TUUMAD	ÜHENDUSED	KAASNEVAD HÄIRED
Sensoorsed	VPL , VPM	Posttsentraalkäär (BA3,2, 1)	Sensoorsed häired
	Corpus geniculatum laterale	Primaarne nägemis-keskus (BA 17)	Kontra-lateraalne homonüümne hemianopsia
	Corpus geniculate mediale	Primaarne kuulmiskeskus (BA41,42)	Palinacisis, Hyperacuisis

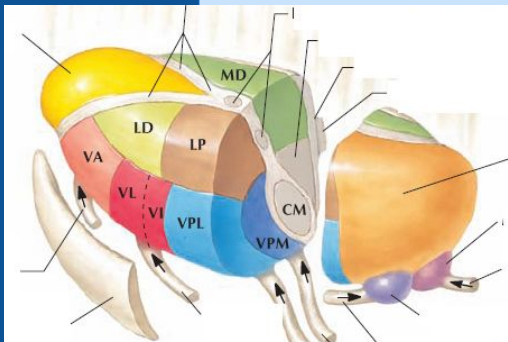
Funktsioonid ja ühendused

	TUUMAD	ÜHENDUSED	KAASNEVAD HÄIRED
Assotsiatiivsed	VPL/VPM tuumadest pulvinar'i tuumadesse	Oksipitaalsele, parietaalsele ja temporaalsele	Vasak-kõnehäired, Parem-visuorumiline häire
Motoorsed	VA/VL	Pretsentraalne (BA4), aga BA6	Düskineesia Hemiparees Hemiataksia, Treemor

Funktsioonid ja ühendused

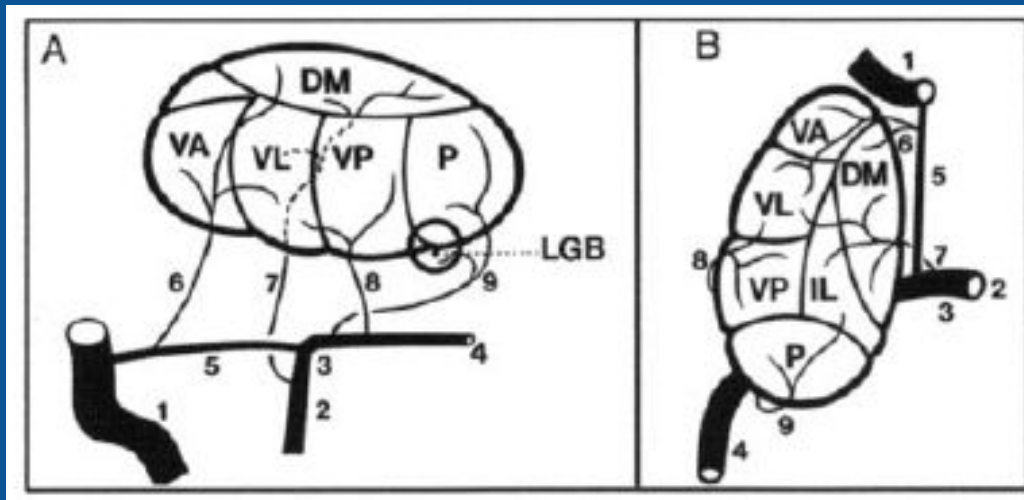
	TUUMAD	ÜHENDUSED	KAASNEVAD HÄIRED
Limbilised	Eesmine	Cingulum, para-hippokampusekäär	Mäluhäired
	MD	Prefrontaalne korteks	Käitumishäire, apaatus, konfusioon
Mitte-spetsiifilised	Intra-laminaarsed, CM	Teised tuumad, Basaaltuumad	Integratsioon, teadvushäired

Kahepoolsete kahjustuste põhjused

- 1. Vaskulaarsed haigused**
2. Tuumorid
3. Infektsioonid
4. Kaasasündinud metaboolsed haigused
- 5. Omandatud metaboolsed haigused**

1. Vaskulaarsed

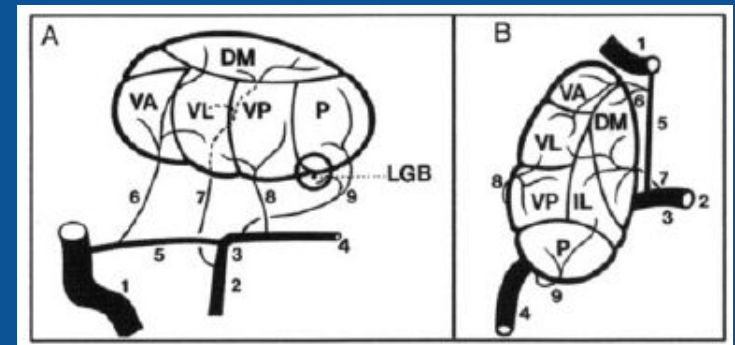
Lateraalne

Dorsaalne

- 1- a. carotis
- 2- a. basilaris
- 3- a. cerebialis post (P1)
- 4 – a. cerebialis post
- 5- a. communicans post
- 6- *a. tuberothalamicus*
- 7- *a. paramedialis*
- 8- *a. inferolateralis*
- 9- *a. choroidea posterior*

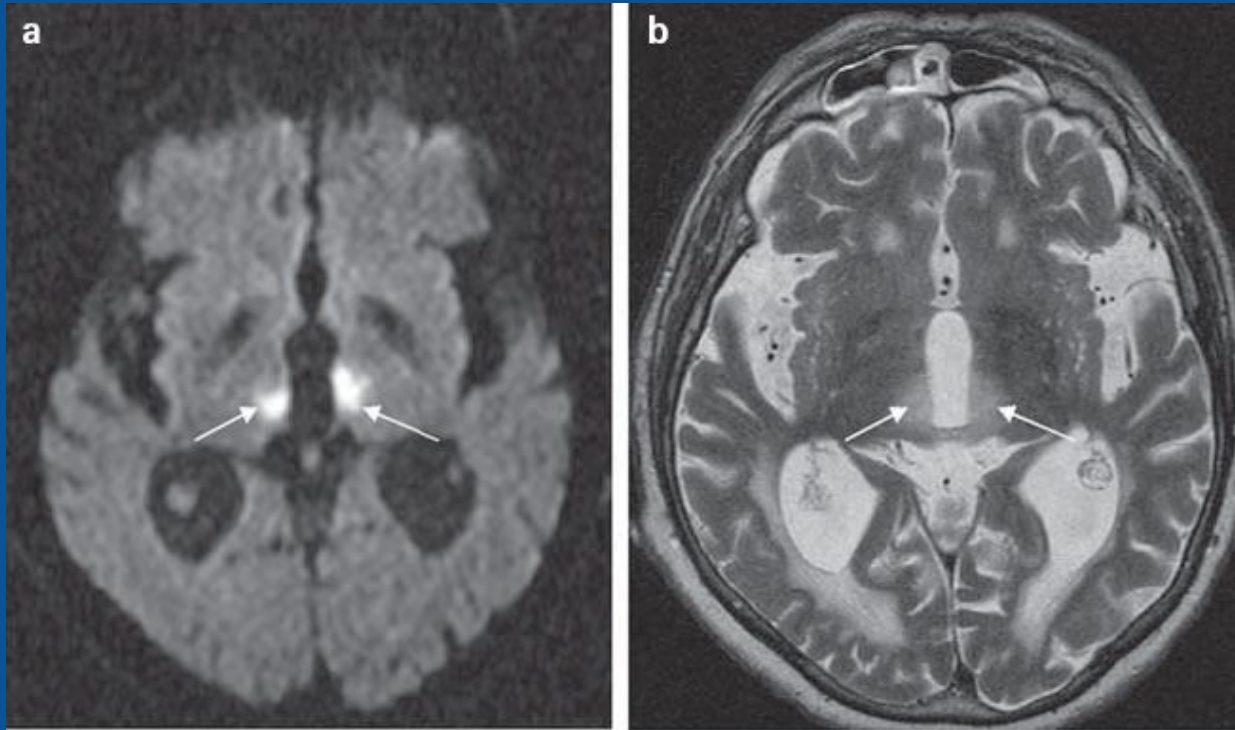
1. Vaskulaarsed (infarktid)

- Kahepoolsed taalamuse infarktid esinesid ca 0.6% kõikidest isheemilistest infarktihaigetest
- 50% paramediaalse arteri vaskularisatsiooni piirkonnas
- Mitte ühtegi patsienti *a. choroidea posterior'i* verevarustuse piirkonnas
- Kliiniline pilt: teadvuse kadu, unisus, orientatsiooni häired, mäluhäired

1. Vaskulaarsed (infarktid)

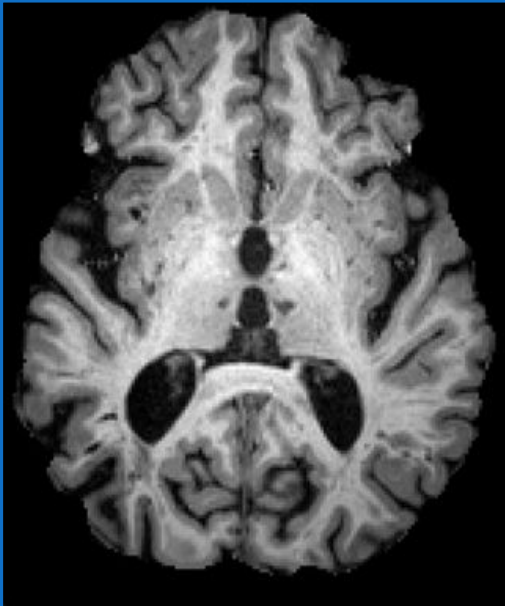

- a) DW MRI diffusiooni restriksiooni paramediaalselt
- b) T2 kujutisel infarktikolded hüperintensiivsed

1. Vaskulaarsed (lakunaarsed infarktid)

- Lakunaarseid infarkte võib põhjustada nn. väikeste arterite haigus (krooniline hüpertensioon)
- Pildiliselt lakunaarsed infarktid, valgeaju kahjustuskolded
- Kliiniliselt vaskulaarne dementsus
- Lakuunaarsed infarktid hõlmavad tihti taalamust, putamen'i, gl. pallidus't

1. Vaskulaarsed (lakunaarsed infarktid)

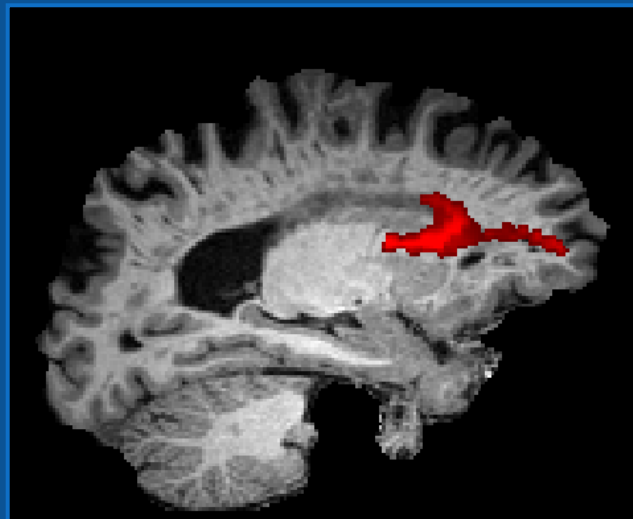
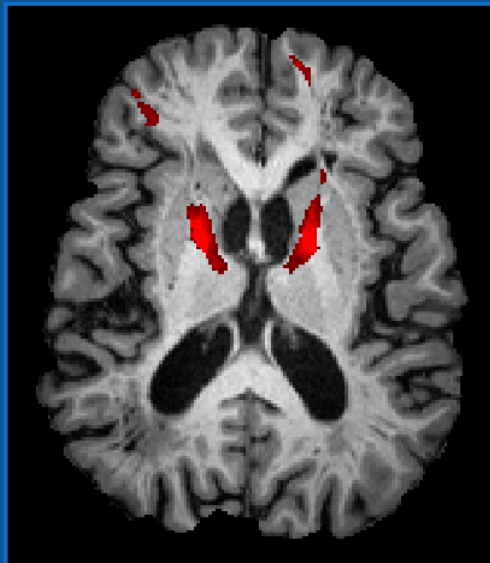
70 aastane patsient
Ärritatavus, obsessioonkäitumine,
mäluhäired

Kliiniliselt frontotemporaalne dementsus

MR- atroofia ilma lobaarse eelistatusega,
leukoaraiosis, taalamuses bilateralselt
lakunaarinfarktid

Diagnoos: Vaskulaarne dementsus

1. Vaskulaarsed (lakunaarsed infarktid)

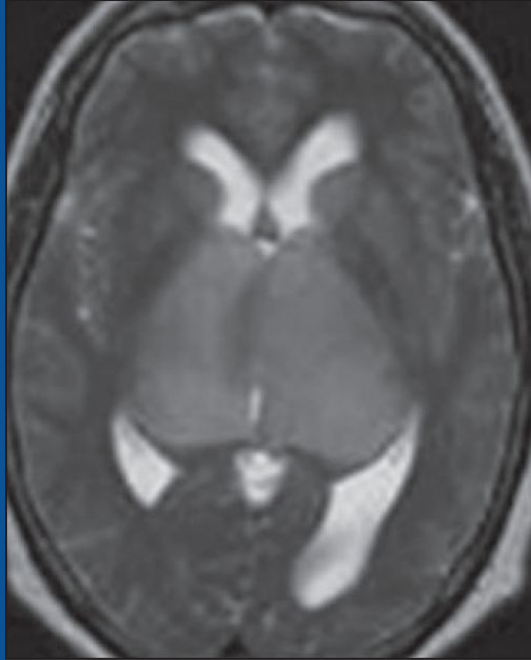

Kvantitatiivselt juhteteed
frontaalsele madalama
FA väärtusega kui kontrollgrupil
(3 vabatahtlikku)

2. Tuumorid

- 1% KNS primaarsetest kasvajatest paikneb taalamuses
- III vatsakese subependüümi gliaalrakkudest pärinev
- Enamik on *low-grade* astrotsütoomid
- Täiskasvanutel peamiselt DM tuuma kahjustuse pilt koos kognitiivsete häirete ja isiksuse muutustega

2. Tuumorid

T2

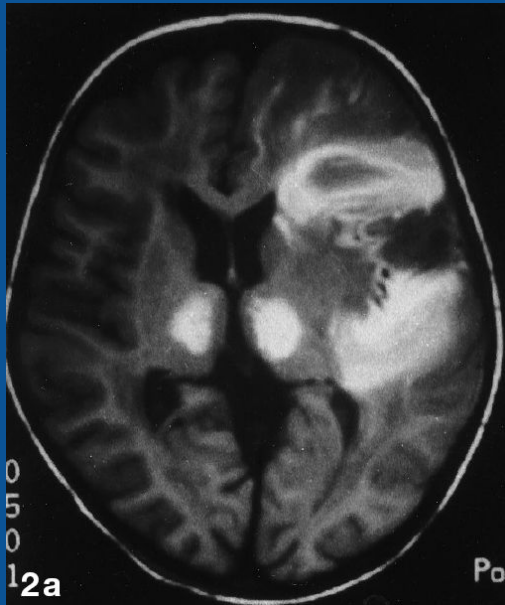
Homogeenselt hüperintensiivne
Tavaliselt ei kontrasteeru

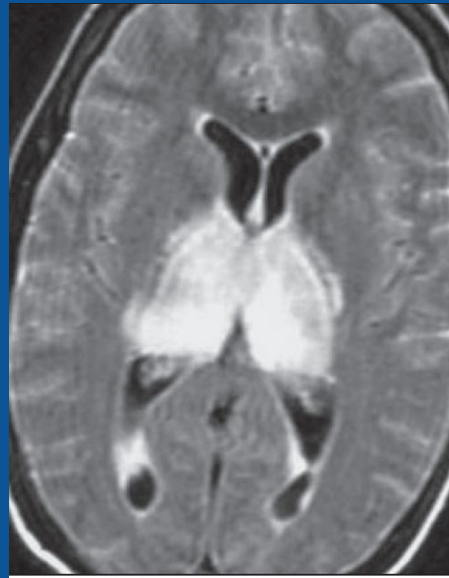
FLAIR

3. Infektsioonid

- Flaviviirused – eelislokalisatsiooniks taalamus, basaaltuumad, *substantia nigra*
- Jaapani entsefaliit – 90% taalamus kahjustatud

Jaapani entsefaliit

Lääne-Niiluse entsefaliit

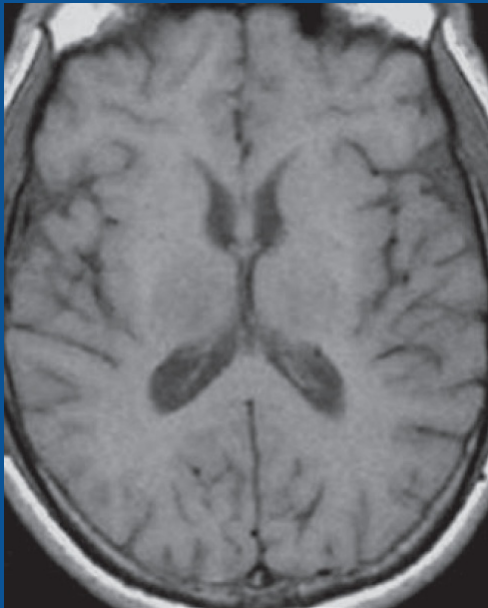
Smith A.B. et al. 2009

Kumar, S et al. 1997

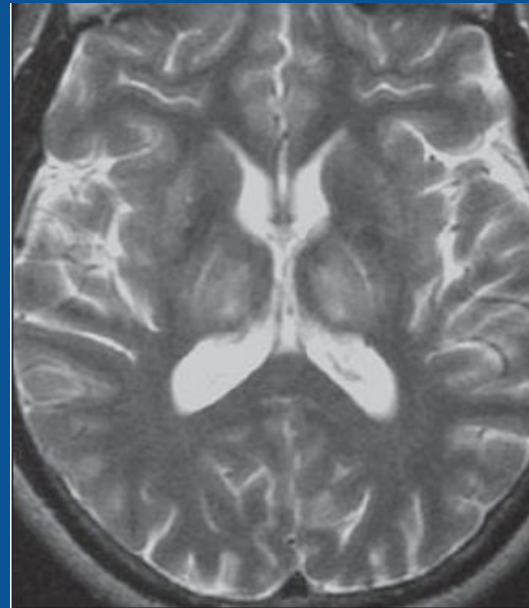
4. Kaasasündinud metaboolsed haigused

- Wilson'i tõbi – vase metabolismi häire, autosomaalne retsessiivne pärilik haigus
- Tsirroos, Kayser-Fleischer ringid irises
- Kahjustus avaldub basaaltuumades, taalamuses

T1

T2

5. Omandatud metaboolised haigused (WE)

- Wernicke entsefalopaatia (WE)
- Vitamiin tiamiini (B1) puudulikkusest tingitud entsefalopaatia
- Seos B1 defitsiidiga kirjeldatud 1940. aastatel
- Esinemus varieeruv: Norras hinnatud 5 aasta jooksul 0.5%, Austraalias 9 aasta 2.8%
- Staadium Wernicke-Korsakoffi sündroomist

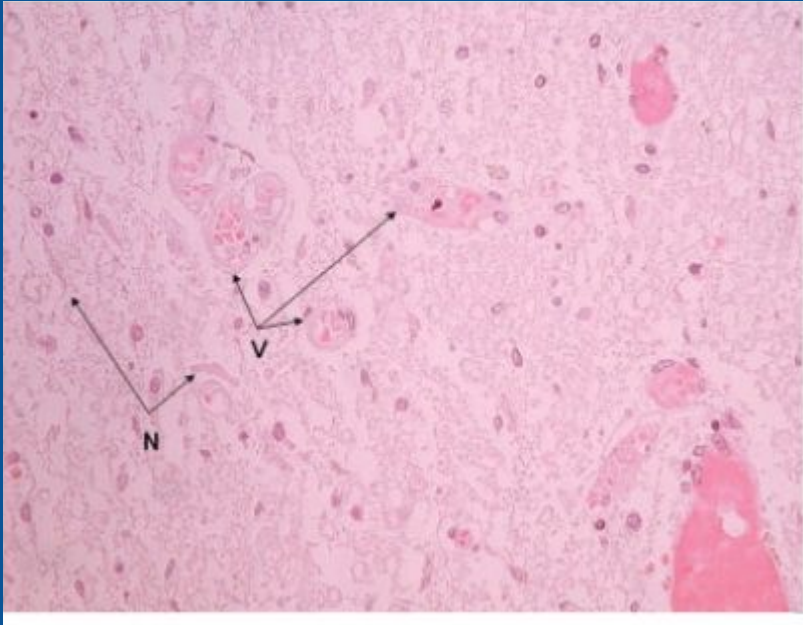
5. Omandatud metaboolised haigused (WE)

- Silmasümptomid: nüstagmid, konjugeerunud vaateparees, m. rectus lateralise parees
- Teadvushäired: unisus, apaatia
- Ataksia
- Klassikalised sümptomis 16-38% haigusjuhtudest => aladiagnoositud haigus

5. Omandatud metaboolsed haigused (WE)

- B1 on vaja rakumembraanide osmootse rõhu gradientide säilitamiseks
- Glükoosi metabolismiks
- Neurotransmitterite sünteesiks
- B1 defitsiidi põhjused: oksendamine, alkoholism, seedetrakti operatsioonid
- Alkoholism põhjustab B1 puudulikkust alatoitumise, imendumise häirumise

5. Omandatud metaboolsed haigused (WE)

N- nekroos

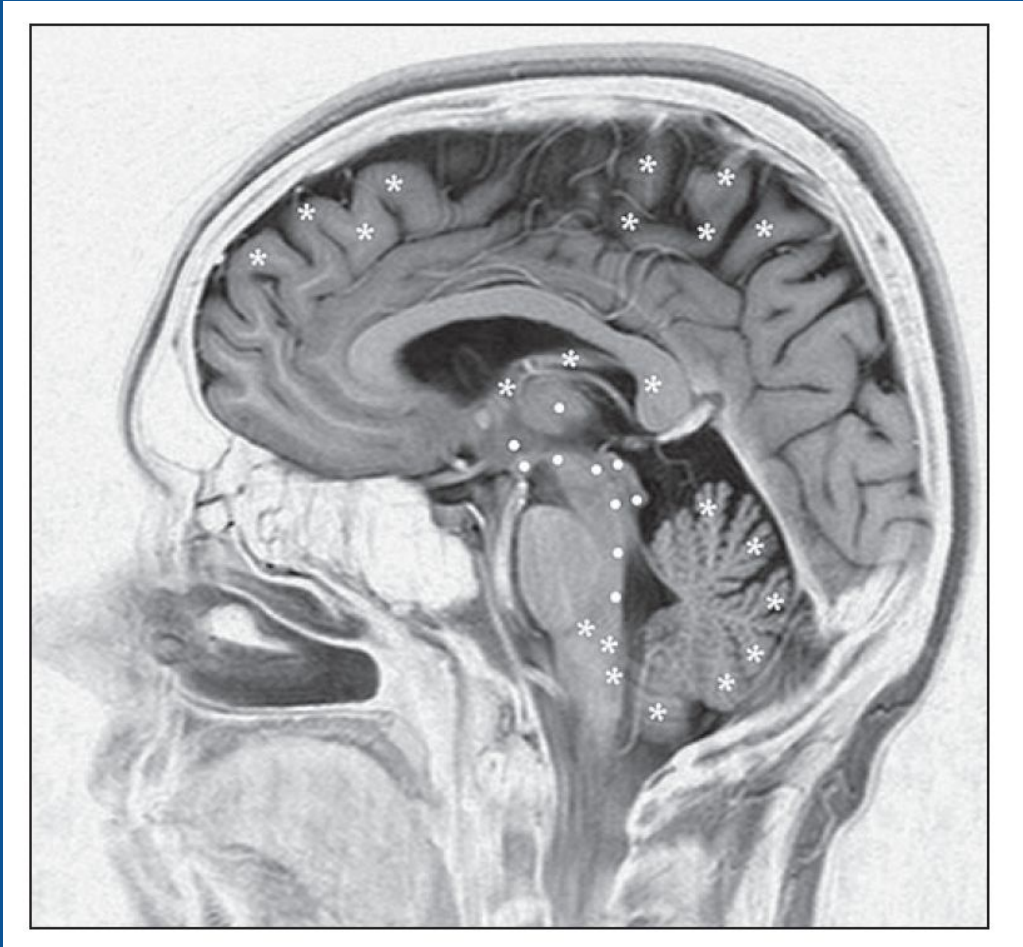
V-prominentsed veresooned

B1 puudulikkus viib
-rakusiseste ja -välaliste
ruumide paisumiseni
- kapillaride
endoteliaalsete rakkude
proliferatsioon

Hiljem

-petehhiaalsed
hemorraagiad
-koe atroofia

5. Omandatud metaboolised haigused (WE)

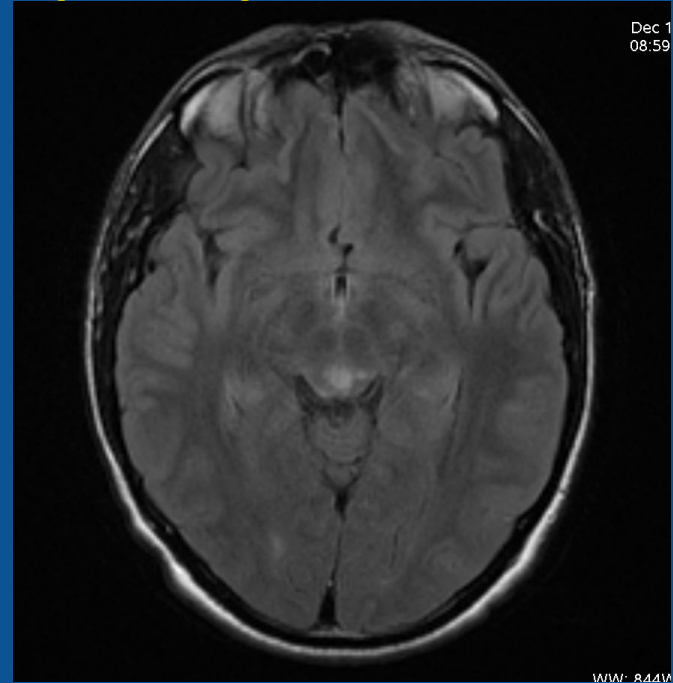
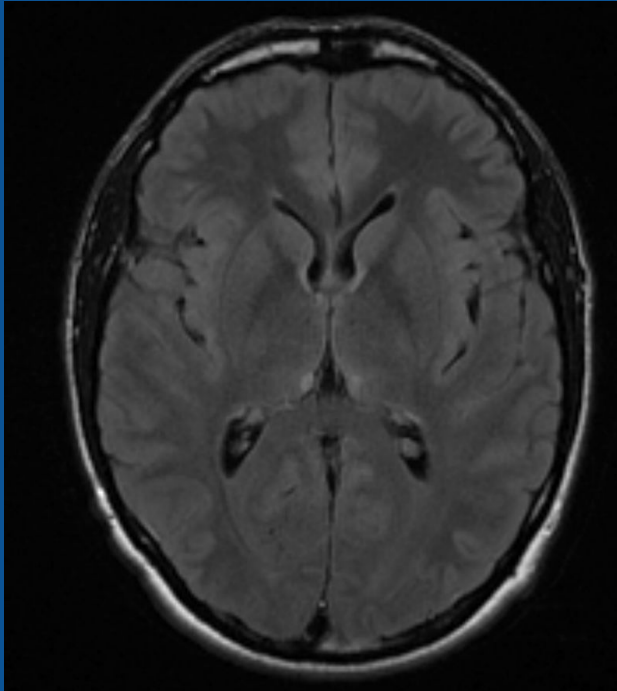
Tüüpilised (ringid) ja atüüpilised (asteriskid) kahjustuspiirkonnad WE puhul

Defektne aju-verre barjäär
periventrikulaarselt ja B1-ga seotud glükoosi ja oksüdatiivse metabolism piirkond

5. Omandatud metaboolsed haigused (WE)

- Pildiliselt (MRI) nähtav tursest tingitud muutused
- (FLAIR, T2 signaal hüperintensiivne, T1 hüpointensiivne signaal)
- MRI- kujutistel peamiselt nähtavad pöörduvad muutused ägedas faasis
- KT-uuringu sensitiivsus madal (13% nähtav hüpodensiivsus III vatsakese ümbruses)
- Hilisemalt ka atroofia (mamillaarkehakeste)
- Alkohoolikutel enamusjuhtudel nähtav ka atroofia

5. Omandatud metaboolised haigused (WE)

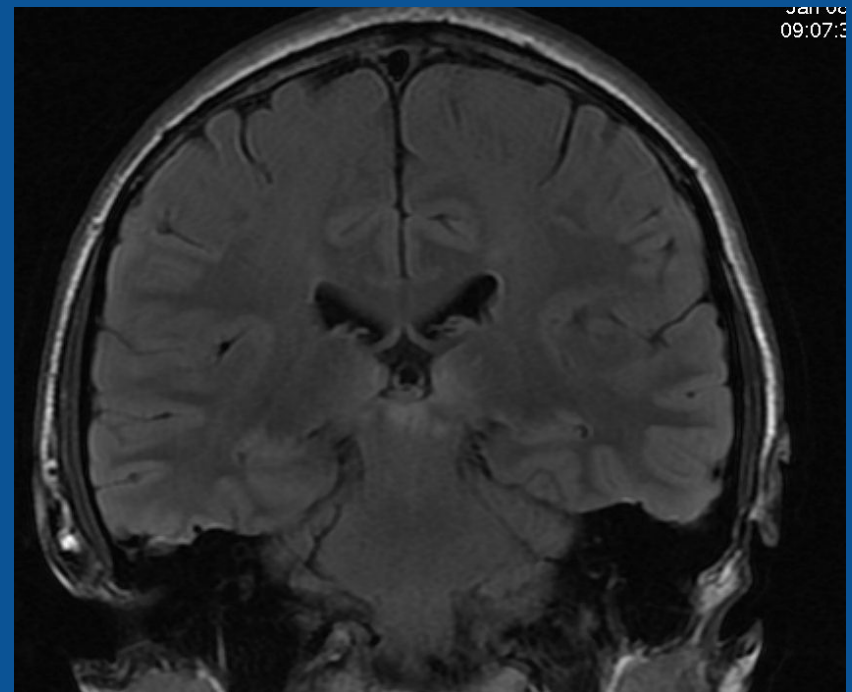

32 aastane meespatsient
Kaebused tugevad peavalud
Neuroloogilist leidu ei olnud
Kinnitas anamneesis tugevat joobeseisundit
vahetult enne haigestumist

5. Omandatud metaboolised haigused (WE)

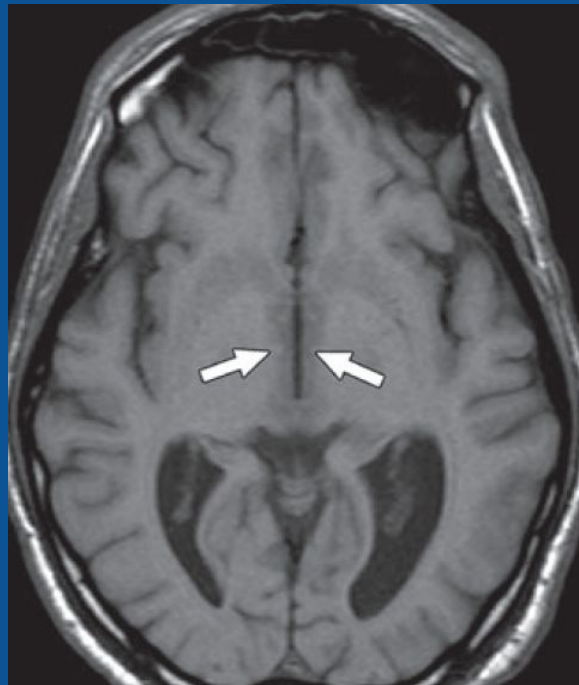
Detsember 2009

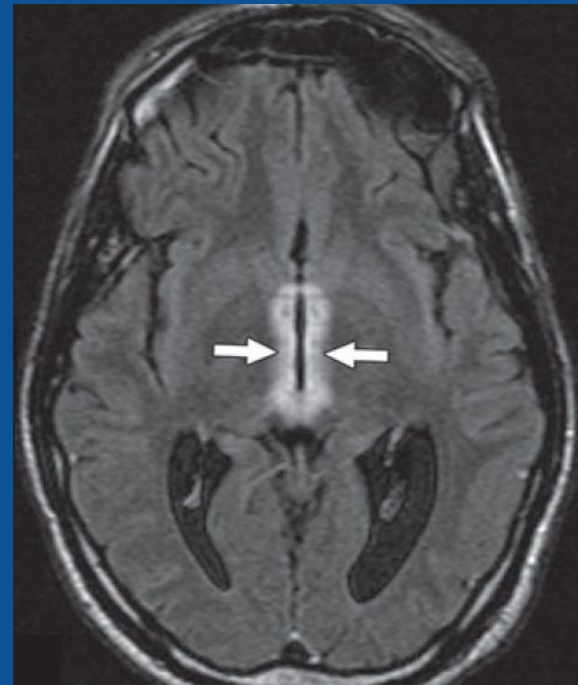
Jaanuar 2010

5. Omandatud metaboolised haigused (WE)

T1

FLAIR

Kasutatud kirjandus

- Behrens, T.E.J. et al., *Non-invasive Mapping of Connections Between Human Thalamus and Cortex Using Diffusion Imaging*, Nature Neuroscience, 2003, 6: 750-757
- Kumar, S. et al., *MRI in Japanese Encephalitis*, Neuroradiology, 39:180-184
- Kumral E. et al., *Bilateral Thalamic Infarction* Acta Neur Scand, 2001,103:35-42
- Linn, J. et al., *Differential Diagnosis of Bilateral Thalamic Lesions* Clinical Radiology, 2007, 1:3-19
- Ojango, C. *Reduced thalamocortical connections in vascular dementia*, 2006 Presented as a poster at the Human Brain Mapping, Florence (Italy)
- Rubin, M. et al., *Netter's Concise Neuroanatomy*, 2007
- Seeman, S. et al., *Wernicke entsefalopaatia- unustatud vana* Eesti Arst, 2006,85:262-265
- Smith, A.B. et al. *Bilateral Thalamic Lesions* AJR, 2009, 192:W53-W62
- Schmahmann, J.D. *Vascular Syndromes of the Thalamus* Stroke, 2003, 34:2264-2278
- Zuccoli, G. et al., *Neuroimaging Findings in Acute Wernicke's Encephalopathy* AJR, 2009, 192:501-508